

Egy elfeledett „várostervező” mérnök – Kalenda Lóránt Debrecen – Pécs – Debrecen

Nyul Imre

helytörténész, nyugdíjas középiskolai tanár, Debrecen

Absztrakt: Kalenda Lóránt két nagyváros, Debrecen és Pécs „várostervezője” volt, munkája meghatározta mindkét település jövőjét. Egyebek mellett a II. világháború utáni romeltakarítás és újjáépítés vezetője volt Debrecenben.

Kulcsszavak: Kalenda Lóránt, Debrecen, Pécs, újjáépítés, városi rendezési terv

Abstract: Lóránt Kalenda was the “urban planner” of two large cities, Debrecen and Pécs, his work largely determined the future of both. Among other things, he was the leader of the post-World War II rubble clearance and reconstruction in Debrecen.

Keywords: Lóránt Kalenda, Debrecen, Pécs, reconstruction. urban development plan

Kalenda Lóránt nem épületeiről ismert, hanem két nagyváros, Debrecen és Pécs arculatát, jövőjét alakította munkásságával. Mindkét város mai megjelenésében érezheti hatását. A II. világháború pusztítása után vezényletével történt Debrecen újjáépítése. Ez utóbbi tevékenysége feledésbe merült, pedig a mai napig látjuk, tapasztaljuk munkájának eredményeit.

Élete

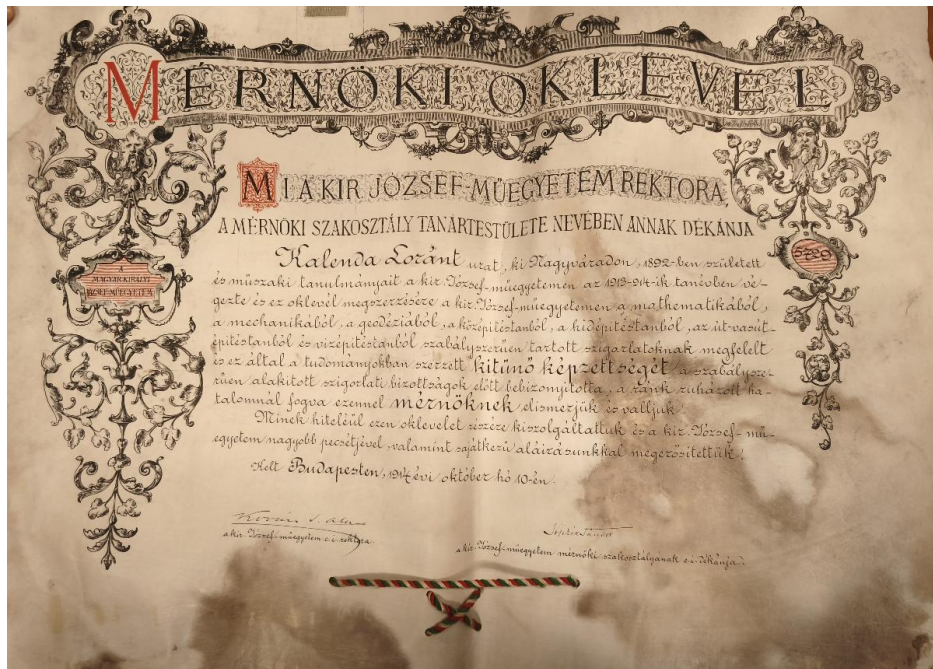
Kalenda Lóránt 1892. szeptember 23-án Nagyváradon született, a család második gyermekeként. Szülei Kalenda János (1863. szeptember 29. Szentgyörgyvölgy – 1930. július 6. Nagyvárad) díszmű-, majd műszakiáru-kereskedő és Filotás Jolán (1865. szeptember 10. Tenke – 1919 és 1929 között Nagyvárad). Apja tragikus körülmények között hunyt el, boltjában meggyilkolták. Kalenda Lórántnak négy

*Kalenda Lóránt
(dr. Rácz Kálmán Gábortulajdona)*

testvére volt. János (1891–1940) magántisztviselő, akinek egy lánya ismert. Aladár (1896–1978) katonatiszt, kereskedő, hivatali alkalmazott, első házasságából három lánya született. Boriska (Borbála) Jolán (1897–1976) és Sándor (1902–1983) kereskedők. A testvérek nagyapja telekkönyvvezető, dédapjuk lelkész volt.

Kalenda Lóránt középfokú tanulmányait a Jászóvári Premontrei Kanonokrend Nagyváradi Főgimnáziumában végezte. Szinte végig színjeles tanuló volt. Jeles érettségit tett 1910-ben, és már az iskolai értesítőben megjelent, hogy „mérnöki pályára lép”. (*Értesítő, 1910.*) 1914-ben kiváló eredménnyel szerzett mérnöki diplomát a Magyar Királyi József Műegyetemen. (*Műegyetem, 1915.*) Végzése után az egyetemen maradt, az 1914/1915-ös tanévben egyetemi tanársegédként tevékenykedett.

*Kalenda Lóránt mérnöki oklevele 1914
(dr. Rácz Kálmán Gábor családi archívuma)*

Debrecenben kötött házasságot 1919. október 29-én Wéber Sándor nagylétai gyógyszerész lányával, Wéber Mária Violával (1898. január 30. Nagyléta – 1985. június 13. Debrecen). Két gyermekük született, a korán elhunyt Kalenda Lóránt János (1921–1938) és Kalenda Edit Mária (1930–2016). Kalenda Mária tanár, férje dr. Rácz Kálmán (1925–2014) fül-orr-gégész főorvos volt. Mindkét fiuk, Kálmán és Tamás is orvos lett. Kálmán volt, aki a család részéről segített

írásom elkészítésében. A hozzáférhető adatok szerint a család 1923 és 1925 között a Piac utca 10. szám alatt, bérelt lakásban élt.

Kalenda Lóránt 1915-ben a MÁV debreceni üzletvezetőségén kezdte pályáját beosztott mérnökként. A Debrecen–Füzesabony vonalért volt felelős, majd a „debreceni üzletvezetőség építési és pályafenntartási osztályára” helyezték át. 1919-ben, lemondásakor a vasútigazgatóság elismerését fejezte ki az ott végzett munkájáért. (*MÁV, 1919.*) A család őriz egy ebben az időszakban készült fényképet, amelyen vasúti vezetők, vasutasok körében látható. A fotót a Kozmann és Tsa. készítette.

Csoportkép az 1910-es évek második feléből. Az ülő sorban jobbról a harmadik Kalenda Lóránt (dr. Rácz Kálmán Gábor családi archívuma)

1919-ben Debrecen város mérnöke lett. (*ld. később*) A Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek 1921-ben lett tagja, (*MMÉ, 1921.*) majd 1923-ban a debreceni osztály titkárává választották. (*Egyetértés, 1923.*) Több társadalmi szerepvállalása közül megemlíthjük, hogy a DEAC (Debreceni Egyetemi Atlétikai Club) atlétikai szakosztály elnöke 1922-ben, valamint az evangélikus egyház presbitere volt 1924-ben. Ezekről részletesebb információk nem lelhetők fel, mivel rövidesen távozott Debrecenből.

1925 végén ajánlatot kapott, vállalja el Pécs város mérnöki hivatalának vezetését, amit elfogadott, így 1926-ban Pécssett kezdte meg a munkát. (*ld. később*)

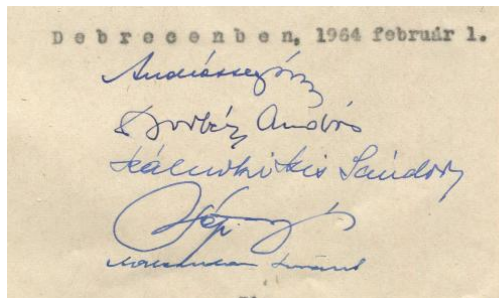
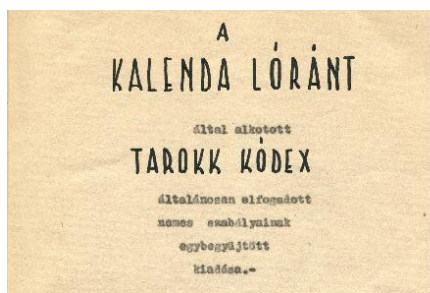
14 évi pécsi tartózkodás után, 1940 nyarán visszatért Debrecenbe. (ld. később) 1943-ban a Ferenc József (ma Piac) utca 26. szám alatt éltek. Később a lánya és családja lakott itt.

Az országos építési kormánybiztos 1945 júliusában Kalenda Lóránt műszaki főtanácsost „kinevezte a Tiszántúlra is kiterjedő hatáskörű építésügyi kirendeltség vezetőjévé”, újjáépítési kormánybiztossá. (Debreczen, 1945.) Az építés- és közmunkügyi miniszter 1948. augusztus 6-án miniszteri tanácsossá, (Minisztertanácsi, 2004.) majd az építésügyi főigazgatóság főmérnökévé, illetve igazgatójává nevezte ki. (ld. később) 1950-ben a Debreceni Magasépítő Vállalat főmérnöke lett. Munkáját az Építőipar kiváló dolgozója kitüntetéssel ismerték el. 1957-ben nyugdíjba vonult, szaktudásával viszont ezután is segítette a város vezető műszaki szakembereit.

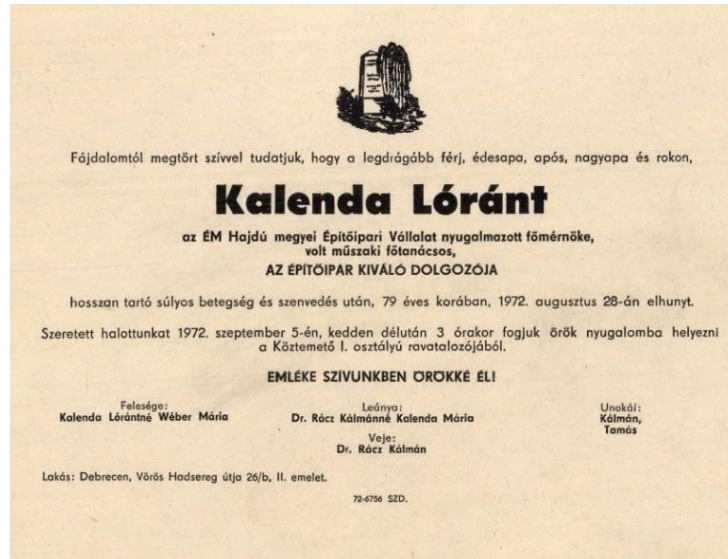

Kalenda Lóránt
(dr. Rácz Kálmán Gábor tulajdona)

Baráti kapcsolatot ápolt utódjával, Andrásy Istvánnal, Kálnoki Kis Sándor mérnökkel, Borbély András középiskolai, majd egyetemi tanárral, később Sági Lajos mérnökkel. Minden héten egy meghatározott napon találkoztak, amikor tarokkpartik zajlottak Kalenda „nagy-master” irányításával. Kalenda Lóránt 65. születésnapjára egy 32 oldalas füzetet készítettek a „tanítványok”, amiben a tarokkal kapcsolatos mondásait gyűjtötték össze, a végén pedig megtalálható az öt tarokkpartner aláírása is. A füzetet Kálnoki Kis Sándortól kaptam meg digitalizálva, de az unokája, dr. Rácz Kálmán is örzi nagyapja példányát.

Kalenda Lóránt hosszan tartó súlyos szenvedés után 1972. augusztus 28-án, szívelégtelenségben hunyt el. Halálakor a mai Piac utca 26/b. szám alatt éltek, a Gambrinus közben. A Debreceni Köztemető XI. parcellájában, a közéleti sor 11. sírhelyén helyezték végső nyugalomra, sírja védelem alatt áll. Ugyanott nyugszik felesége, lánya és annak férje.

*A Kalenda család sírja a Köztemetőben
(Fotó: Józsay Magdolna)*

Tevékenysége Debrecenben 1.

1919-ben pályakezdő városi mérnökként komoly feladatot kapott. Debrecen szilárd útburkolat kiépítésének megtervezését, valamint kivitelezésének irányítását bízták rá. 1924-ben ehhez kapcsolódóan összeállított egy ún. „Vámtárgy kimutatót”. Ebben 164 utca felmérése található: az utcák hossza, területe, továbbá az úttest és járdák burkolatának típusa. (HBVL1) Az ő feladata volt a város útjainak kiépítése, szilárd burkolattal történő ellátása. Ugyancsak 1924-ben kijelölte a város választókerületeinek határát, és ahhoz három részletes térképet rajzolt, (HBVL2) továbbá mindezt egy korábbi, nagyalakú térképen egyben is megjelenítette, hogy mindenki számára megtekinthető legyen. 1921-ben a Debreceni Torna Egylet használaton kívüli pályájának helyreállítási terveit készítette el. (Egyetértés, 1921.) A következő évben megbízták, hogy a nagyerdei jégpálya rendbehozatalára dolgozzon ki tervezetet és költségvetést, amit rövid idő alatt elvégzett, majd vezetésével kivitelezték is. (DFU, 1922.) 1922-ben ő tervezte az „ohattelek-házai” városi istállót. (Egyetértés, 1922.) Az ő terveivel és irányításával alakították ki a Rákóczi utcai piacot. Egyéb tervezési munkájáról nincs ismeretünk.

1922-ben pályázatot nyújtott be Szombathelyre. Aczél Géza főmérnök ragaszkodott a fiatal mérnökhöz, ezért Debrecenben „a közgyűlés Kalenda Lóránt városi mérnök részére, akit Szombathelyre főmérnöknek választottak meg, 2500 korona havi működési pótlékot szavazott meg és a VIII. fizetési osztályból a VII. fizetési osztályba helyezte. A közgyűlés ezzel honorálta Kalenda L. kiváló képességeit és értékes munkásságát, – egyben módot akart nyújtani Kalenda Lórántnak, – hogy Debreczenben maradhasson.” (Egyetértés, 1922.) Ezek után egy ideig még a város szolgálatában maradt. A közgyűlésen több alkalommal elismerő szavakkal illették munkáját, és a sajtó is nagyon pozitívan írt tevékenységéről.

Tevékenysége Pécsen

1925 decemberében Pécs város mérnöki hivatalának vezetőjévé kérték fel Kalenda Lóránt debreceni mérnököt. Személyesen dr. Nendtvich Andor polgármester hívására érkezett Pécsre. 1926 elején el is foglalta a hivatalát. Január 2-án Fischer Ferenc pécsi főispán Pécs város műszaki főtanácsosává nevezte ki. (Uj Nemzedék, 1926.)

Érkezése után az előtte álló feladatok közül a csatornázást tekintette a leg-sürgősebbnek. A nem megfelelő csőanyag minősége sok gondot okozott, de javaslatára a városi tanács elfogadta, hogy új beszerzési forrást keressenek. A szennyvíztisztító teleppel együtt a csatornázási mű létesítésének műszaki részleteit is ő kidolgozta ki. Közben új utak építéséről, illetve a régiek felújításáról, kikövezéséről, aszfaltozásáról is gondoskodott. Meg kellett oldania a lakosság megfelelő mennyiségű és minőségű vízzel való ellátását, ehhez új kutakat fúratott. Elindította a városi bérházak építését, ahol helyi vállalkozásokat foglalkoztatott,

szigorú követelményeket írt elő, pl. kikötötte, hogy a cselédszobák helyett fürdőszobákat kell kialakítani. Mindezekhez nagyon pontos számításokat nyújtott be a városi közgyűlésnek. A megnövekvő vízfelhasználás, a gyakori vízpazarlás miatt kötelezően előírta a vízórák használatát. Tevékenysége alatt elindult az emeletes bérházak, a családi tisztviselő- és munkáslakások építése, javaslatára épült fel a Mecsek déli lejtőjén az Üdülő Szálló, illetve a Balokány ligeti sportuszoda, öltözőkkel, nézőtérrel stb.

1927-ben egy csatornázással kapcsolatos közgyűlés után így írtak róla: „A pécsi mérnöki hivatal vezetőjének mnemotechnikája, emlékező tehetsége ismételten csudálatba ejtette a szakbizottságokat, melyek elé előterjesztései kerülnek, de a közgyűlést is, melyet megszádit, miként dobálja Kalenda Lóránt műszaki főtanácsos nagyon ügyes jongleur [zsonglőr] módjára a számoszlopokat, melyeknél sem hiba, sem tévedés soha sem esik meg. Memóriája a legteljesebb statisztikai pontossággal működik és még soha tévedését nem állapíthattuk meg. Az akták előtte fekszenek, de ritka dolog, ha azokba bepillantana. [...] Kalenda Lóránt, aki rövid ideje Debrecenből jött Pécsre és mindjárt belezuhant a rengeteg csatornázási munkába, hogy még a város megismerésére és pihenésre se volt ideje, a 32, a város különböző perifériáin fekvő ucca nevét emlékezetből sorolta fel, a legteljesebb pontossággal, pedig valószínű, hogy azokban még nem igen járt, azok neve még a régi benszülött pécsi bizottsági tagok előtt is ismeretlen volt.” (Pécsi Napló, 1927.)

1928-ban Pécs város pályázatot hirdetett a város szabályozási tervének elkészítésére. Abban mind gazdasági, mind műszaki szempontból maga Kalenda Lóránt határozott meg nagyon szigorú elvárásokat. A szabályozási terv megvitatása során sok érv és ellenérv hangzott el. Bár hosszú időt vett igénybe, még Kalenda távozása előtt elfogadásra került.

A városszabályozási terv készítésével párhuzamosan Kalenda Lóránt és munkatársai megkezdtek a kapcsolódó új építési szabályrendelet kidolgozását. Ez többek között szabályozta a régi épületek átalakítását, az épületmagasság meghatározásával pedig biztosította a hegyvidéki panoráma megmaradását. A rendelet tervezetét Pécs város törvényhatósági bizottsága, illetve a belügyminiszter is elfogadta. A két jogszabály csak Kalenda Lóránt távozása után, 1941-ben lépett hatályba.

Egy apró érdekesség, ami jól jellemzi Kalenda Lóránt emberi oldalát: 1927-ben, amikor a város nem túl jó anyagi helyzetben volt, és fizetésemelést irányoztak elő számára, akkor „kérte a személyét illető fizetés emeléstől tekintsenek el, meg van elégedve a mai fizetésével.” (Dunántúl, 1927.)

Pécsett egyetlen tervezését sikerült megtalálnom. Az 1930-as években Kalenda Lóránt és Kőszeghy Gyula tervei alapján rendezték az Alsó- és Felső-Séta-teret a bazilika környékén. (Mendöl, 1983.)

A Sétatér (Tér és Forma, 1937.)

Szinte minden helyi építészeti tervpályázat zsűrijében részt vett, az építési engedélyek bírálata is hivatalához tartozott, így valószínűleg saját vagy magántervezésre nem maradt ideje. Neve egyéb megbízások kapcsán is felfedezhető: igazgatósági tag a Pécsi Villamos Vasút Részvénytársaságnál, felügyelő bizottsági tag a Pécs Városi Villamostelep és Pécs Városi Légszesztelep cégeknél, az utóbbinál

végrehajtó bizottsági tag is volt. Tagja volt az Egészségügyi bizottságnak, de például a Pécs-Baranya Football Club mint szövetkezet igazgatósági tagjának is beválasztották. (*Címtár1 1928. és Címtár2, 1932.*)

Kalenda Lóránt családja Pécssett 1928-tól az 1926-ban épült Irányi tér 8. számú bérházban lakott, (*Címtár1, 1928.*) majd 1939-ben 17.500 pengőért vásárolt egy szép házat a Megye utca 17. szám alatt. 1940-ben, amikor Debrecenbe visszatért, ezt nem is adta el, szándéka lehetett, hogy nyugdíjas éveit majd itt töltsse. Ez nem válhatott valóra, mert a hatszobás ingatlant 1952-ben államosították. Ugyan a tulajdonjogot 1958-ban visszakapták, de azzal csak a gondjaik szaporodtak, mivel helyreállítás címén nagyobb összeget terheltek rá, miközben a bérlők nem fizettek rendesen. A felújításhoz és az eladáshoz kapcsolódó segítségkérését minden szinten elutasították, míg végül egy barátja, volt munkatársa közreműködésével sikerült eladni a házat. (*Mendöl, 2014.*)

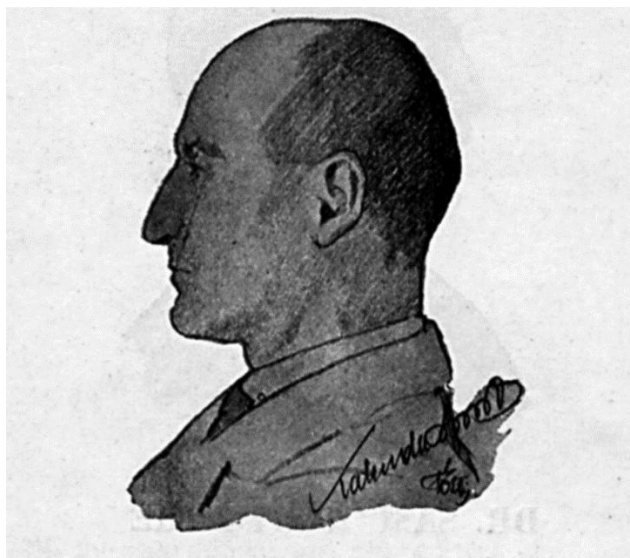
Pécssett 1940. június közepén gyorsan elterjedt a hír, hogy Kalenda Lóránt elhagyja a várost. Debrecenbe történő visszatérésének indoka egyrészt egy Pécshez köthető családi ok, valamint a városhoz való korábbi kötődése volt. Távozásakor így írtak: „Amennyire értékes erővel gazdagodott Debrecen város tisztviselőikara, annyira nagy veszteséget jelent Kalenda Lóránt távozása Pécs városára nézve, amely ily módon a város mai külső képének kialakításában legtöbb érdemet szerzett, elsőrangú szakemberét veszíti el. [...] A fölényestudású, széleslátókörű mérnökember határtalan ambícióval látott hozzá a megszállás alól alig hogy magához tért mecsekajli város modernizálásához. Rövid idő leforgása alatt tősgyökeres pécsivé lett és úgy megismerte ennek a városnak ügyes-bajos dolgait, problémáit, mint kevesen. Az ő nevéhez és pécsi működéséhez fűződik többek között a vízvezeték kibővítése, a csatornahálózat kiépítése, a városrendezési terv tetőaláhozatala, a Városi Uszoda megvalósítása, rengeteg uccaépítés stb., stb.” (*Pécsi Napló, 1940.*) Pécs nem szívesen vált meg tőle, a város fejlesztésében szerzett érdemeit jegyzőkönyvben örökítették meg. Távozásával Pécs városépítészetének egy fontos korszaka zárult le. (*Pilkhoffer, 2023.*)

Az általa irányított területek dolgozóitól búcsúajándékként egy monogramjával ellátott díszdobozt kapott, amelyet a család őriz.

A díszdoboz szövege:
 1926–1940 Megemlé-
 kezésül Pécs szab.
 kir. város műszaki
 ügyosztálya és üze-
 mei
 (dr. Rácz Kálmán
 Gábor tulajdona)

Pécsett néhány rajzoló megörökítette az ott tevékenykedő ismert embereket, köztük Kalenda Lórántot is. Az ő portréját Tóth Sándor készítette el. A rajzokat egy könyvben jelentették meg. (*Pécsi fejek*, 1928.)

Kalenda Lóránt
 portréja
 (*Pécsi fejek*, 1928.)

Tevékenysége Debrecenben 2.

1940. június 14-én Kalenda Lórántot egyhangú határozattal Debrecen város tanácsnokává választották, és kinevezték a műszaki ügyosztály vezetőjévé. A tisztségre többen pályáztak, akik azonban Kalenda Lóránt személyére való tekintettel a döntés előtt visszaléptek. (*Pécsi Napló*, 1940.) Így a mérnök július végén visszatért Debrecenbe.

Azonnal komoly problémával szembesült. A város egyes részein a belvív levezetését kellett megoldania, ezért nekikezdték a kertségek csatornázásához. Már 1941-ben javasolta, hogy új városrendezési és szabályozási tervre van szükség. 1943-ban a változások figyelembevételével elhatározta a belterületeket, ezt egy térképen szemléltette. (HBVL3) 1942–1943 között több városrendezési intézkedése volt, utcanyitásokat készített elő, építési szabályzatmódosításokat nyújtott be a közgyűlés elé. Az 1930-as években nagyon kevés bérlakás és szükséglakás készült, így javaslatára azok építését is elkezdték. Több utcát aszfaltburkolattal láttak el. Külön munkát jelentett az 1941 júliusában bevezetett jobb oldali közlekedésre történő átállás. 1944-ben az óvóhelyek kötelező kialakítása adott nagy feladatot számára.

A város a háború után is igényt tartott munkájára. Műszaki főtanácsosként 1945-ben a legnagyobb feladatot a romok eltakarításának megszervezése és a lakosság lakhatásának biztosítása jelentette, mivel a lakásállomány 63%-a vagy elpusztult, vagy megsérült.

A városi közgyűlés szinte minden javaslatát elfogadta, meghatározó volt a szava az újjáépítéshez tartozó kérdésekben. A romeltakarításhoz, az épületek rendbetételéhez a város az ő számításai alapján kért a kormánytól támogatást, gyakran személyesen utazott Budapestre intézni az ügyeket.

Újjá kellett építeni a város déli részét a Vargakerttől a vagonnyárig, új lakásokra, intézményekre volt szükség, rendbe kellett hozni pl. a Nagytemplomot, a Déri Múzeumot, a városházát, és sorolni lehetne tovább. De hatalmas szervezést igényelt az utak rendbehozatala is, a fentiekhez pedig elég munkáskezet kellett biztosítani, valamint az anyagi hátteret megteremteni. Számtalan támadással, követeléssel kellett szembenéznie, mivel mindenki a saját lakóhelyét, intézményét tartotta előbbre valónak. Mindezeket hatalmas türelemmel kezelte, a fontossági sorrend figyelembevételével igyekezett mindenkinek segítségére lenni.

1947-ben Kalenda Lóránt elkészítette a város új rendezési tervét, ami ugyan sohasem vált hivatalossá, mégis ez alapján folyt a város fejlesztése, és alapja lett az újjáépítésnek. E tervnek megfelelően indult meg a Kertváros beépítése, az ottani munkáslakások kialakítása, illetve ezektől nyugatra a telkek kiosztása. A munkáslakások révén valósult meg a város háború utáni első tömeges lakásépítése. A Tóthfalusi (ma Dósa nádor) tér, a Csapó utca és a színház körüli tér által határolt lakótömb feltárásával megnyílt a Blaháné és a Liszt Ferenc utca, a színház mögött süllyesztett park létesült, kiszélesítették a Szent Anna utca elejét, továbbá átalakították a Petőfi teret, létrehozták az ott található parkot, az 1950-es években megkezdődött az egyetemhez vezető sugárút két oldalának beépítése.

A Libakertbe és a lebombázott Ispotály helyén összesen 600 darab két- és háromszobás lakás építését irányozta elő. A tervezetében szerepeltek olyan elképzelések, amelyek csak évtizedek múlva valósultak meg, például a központi vásárcsarnok a Csapó utcán, egy általános iskola a Hajó utca és a sugárút között, a Déri

Múzeum mögötti új tér, gyógyszálló a Vigadó melletti téren, a Tócvölgyben két kilométer hosszban védőerdősáv telepítése stb. Tervbe vette a debrecen–tiszalöki és a debrecen–nyíregyházi vasútvonal kihelyezését is.

Városrendezési tervében öt beépítési övezetet határozott meg: A város délkeleti részén ipari, a parkerdő nyugati részén (Sestakert, Újkert) fürdővárosi-kertségi – ahová panziókat, szállodákat tervezett –, valamint belvárosi, kertségi és zöld övezetet. Sajnos a Kalenda Lóránt által készített szabályozási térkép eredetijét nem sikerült fellelni, csak egy gyenge minőségű reprodukció található róla a Debreczeni Képes Kalendáriumban¹.

A Kalenda-féle rendezési terv (Debreczeni Képes Kalendárium 1948. 139.)

¹ A nagyon gyenge nyomtatott térkép AI-vel javítva. Köszönet dr. Szabó-Gyimesi Eszternek.

A szervezési feladatok mellett az újjáépítés, a város fejlesztése érdekében gyakran személyesen is fel kellett keresnie az illetékes minisztériumokat. Nemcsak az engedélyeket sikerült jóváhagyatni, hanem több esetben az anyagi hátterüket is.

1948-ban új megbízást kapott a belügyminisztertől. A város vezetősége nehez szívvvel vált meg műszaki főtanácsosától, elismerve értékes, fáradhatatlan munkásságát, hálájuk jeleként egy festménnyel ajándékozták meg. *(Debreczenl, 1948.)*² Kalenda Lóránt utóda, Andrásy István főmérnök nagy elismeréssel emlékezett rá: „*Kalenda Lóránt ideális főnök volt. Nem a rangja, beosztása szerint értékelte beosztottjait, hanem munkájuk után. [...] Voltak dolgok, amelyekben Kalenda Lóránt nagyon szigorú és következetes volt. Például nem tűrte meg a korrupció legcsekélyebb formáját sem az ügyosztályon. [...] Neki köszönhető, hogy az eddig nem egészen egységes „háztörzskönyv” végleges formában elkészült. Ez magába foglalta Debrecen összes épületének (intézmények, lakóépületek, középületek, stb.) adatait, megfelelő számozással ellátva.*” (Andrásy, 2015.)

Beosztottjai egy díszdobozzal köszöntek el főnöküktől, amit szintén a család őriz a mai napig.

A díszdoboz szövege: *Kalenda Lóránt műszaki tanácsnok szeretett főnökünknek. Emlékül Debrecen város műszaki ügyosztályától 1948.*
(dr. Rác Kálmán Gábor tulajdona)

1948-ban megkezdte működését a Debreceni Építésügyi Főigazgatóság, Kalenda Lórántot ennek főigazgatójává nevezte ki a belügyminiszter. Őt várme gyére terjedt ki illetékessége: Hajdú, Bihar, Szolnok, Szabolcs és Szatmár várme

² Holló László olajképét, egy virágcsendéletet kapott, amelyet unokája, Tamás őriz.

gyék építési ügyeit irányította, (*Debreczen2, 1948.*) lerakva a háború utáni újjáépítés alapjait. A főigazgatóság a Király (ma Vásáry István) utca 2. szám alatt működött. Kalenda Lóránt kiemelt figyelemmel kísérte a Debrecenben folyó munkákat, segítette azokat, néhány kiemelt felújítási munkát közvetlenül az Építésiügyi Főigazgatóság alá vontak, pl. a Nagytemplom külső felújítását, a templom órájának helyreállítását.

Miután a kormány 1949-ben megszüntette a főigazgatóságokat (*HBVLA és Filippinyi-Papp, 1997.*), 1950-től a Debreceni Magasépítő Vállalat (a későbbi Hajdú Megyei Állami Építő Vállalat³) főmérnökeként tevékenykedett. A cégnél örömmel fogadták a kiváló felkészültséggel és képességekkel rendelkező mérnököt. „*A korabeli politikai és az abból fakadó vállalatvezetési helyzet, valamint a felülről jövő utasításos rendszerek sok mindenben megkötötték a kezét, mégis aránylag jó szinten tartotta a vállalatot. Személye tehát nagy nyereség volt a vállalatnak.*” (*HÁÉV, 1991.*) Sok nehézséggel kellett megküzdenie: anyag- és munkaerőhiány; rossz alapanyagminőség; munkaversenyből, sztahanovista mozgalomból adódó gyengébb minőségű munka; pártdirektívák által meghatározott feladatok, határidők stb. Ennek ellenére a terveket teljesíteni kellett... (*HÁÉV, 1991.*) Regnálása alatt épült fel például az orvostudományi egyetem új Kóréletani Intézete, a Tanítóképző tornaterme, a GÖCS bérházak a mai Kassai úton, a Barnevál a Vágóhíd utcán. A sokadik igazgatóváltást már nem várta meg, nyugdíjazását kérte.

Írásai

Péccsel és Debrecennel kapcsolatban a következő írásai jelentek meg:

- A pécsi városkép. In. Magyar Művészet 1929/8. 439–441.
- Öt év alatt megoldhatók Pécs közegészségügyi és városépítési problémái. In. Dunántúl, 1933. december 24. 4.
- Házhelyosztás Debrecenben. In. Városok Lapja, 1947. augusztus 1. 74.
- Az új Debrecen. In. Debreczeni Képes Kalendárium. 1948. 138–140.

*

Kalenda Lóránt 42 éves mérnöki pályafutásából 28 évet Debrecenért dolgozott. Szintén letette névjegyét Pécsen az ottani 14 éves működése alatt, ahol ma is elismerően emlékeznek rá. Debrecenben kiemelkedő munkát végzett, amikor fáradhatatlanul dolgozott, hogy a háború után újjáépüljön a város. Andrassy István szavaival élve: „*Méltó arra, hogy emlékét ne csak azok őrizzék meg, akik vezetése alatt dolgozhattak, hanem a város is, amelyért annyit tett.*” (*Andrassy, 2015.*) Igen, ő is megérdemelné, hogy Debrecen emléktáblával tisztelegjen munkássága előtt, de akár egy utcát is el lehetne nevezni Kalenda Lóránt mérnökről.

³ A két cégelnevezés között több átszervezés is történt, összevonások, trösztösítés stb.

Kalenda családja

<p>Kalenda János György (1863.09.29.Szentgyörgyvölgy-1930.07.06.Nagyvárad) oo1888.12.29.Db. Filotás Jolán (1865.09.10.Tenke-1919 és 1929 között Nagyvárad)</p>	<p>Kalenda János (1891.06.23.Nagyvárad-1940.07.?. Kolozsvár) oo1918.09.29.Újpest Szidor Ilona (1899.05.05.Bp -1981.01.09.Roudnice)</p>
<p>Kalenda Lóránt (1892.09.23.Nagyvárad-1972.08.28.Db.) oo1919.10.29.Db. Wéber Mária Viola (1898.01.30.Nagyléta-1985.06.13.Db.)</p>	<p>Kalenda Lóránt János (1921.11.13.Db.-1938.12.12.Pécs)</p>
<p>Kalenda Aladár (1896.03.01.Nagyvárad-1978.10.17.) oo1931.09.02.Nagyvárad Kovács Erzsébet (~1911-1943.09.09.Karcag) oo1944.12.14.Karcag Molnár Margit (1907.09.24.Kisújszállás-1983.11.05.)</p>	<p>Kalenda Edit Mária (1930.04.13.Pécs-2016.02.02.Db.) oo1954 előtt Rácz Kálmán dr. (1925.01.25.Túrkeve-2014.01.05.Db.)</p>
<p>Kalenda Boriska Jolán (1897.05.21.Nagyvárad-1976.05.07.Bp.) oo1930 előtt (elvált) Oláry Gusztáv (1888-1943 után)</p>	
<p>Kalenda Sándor (1902.03.18.Nagyvárad-1984.03.04.Kaposvár) oo1931.04.01.Nagyvárad Tóth Aranka Irén (? - ?)</p>	

Forrásjegyzék

- Andrássy István: Debrecen újjáépítése – 1. Egy 20. századi debreceni főépítész. In. Debreceni Szemle, 2015/4.
- Anyakönyvek – www.familysearch.org
- Címtár1 = Pécs - Baranyai címtár 1928. (Szerk. Kalotai László)
- Címtár2 = Pécs - Baranyai címtár 1932. (Szerk. Kalotai László)
- Debrecen, 1945. július 6. 2. és 1948. július 31. 2. és 1948. június 10. 3.
- Debreczeni Képes Kalendárium 1948. 139.
- DFU = Debreczeni Független Ujság, 1922. november 21. 2.
- Dulánszky Jenő: Kalenda Lóránt (1892–1972) In. Pécsi Műszaki Szemle, 1978/1. 24–25.
- Dunántúl, 1927. december 8. 8.
- Egyetértés, 1921. június 19. 6. és 1922. július 23. 2. és 1922. augusztus 31. 2. és 1923. április 17. 3.
- Értesítő = A Jászóvári Premontrei kanonokrend Nagyvárad Főgimnáziumának értesítője az 1909–1910-iki iskolai évről. Nagyvárad, 1910. 132.
- Filippinyi Gábor – Papp József: A városépítés története 1944–1990 In. Debrecen története 5. (Szerk. Veress Géza) Debrecen, 1997. 89–111.
- Gyászjelentések:
dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/663648 és
library.hungaricana.hu/hu/collection/debreceni_refkoll_nagykonyvtara_gyaszjelentések
- HBVL = Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltárának iratai
- HBVL1 IV. 1406/j 55 d. 64/1924 XV.4.
- HBVL2 IV. 1406/j 55 d. 64/1924 XV.4. Ny.307. Ny.308. Ny.309.
- HBVL3 IV. 1406/j 153. d. 431/1943 XV.4. Ny.311.
- HBVL4 XXIV. 501.
- HÁÉV = Hajdú Megyei Állami Építőipari Vállalat története (Szerk. Gazdag István) Debrecen, 1991. 46.
- Kálnoki Kis Sándor: Keresztvezetések Család és hivatás. Budapest, 2022. 55. és 134.
- MÁV = A Magyar Királyi Államvasutak Hivatalos Lapja, 1919. március 3. 82.
- Mendöl Zsuzsanna: Házfalak őrizte sorsok. A pécsi Megye utca 17. számú ház építéstörténete. In. Ötöröny vonzásában (Szerk. Kerekes Imre) Pécs, 2014. 32–33.
- Mendöl Zsuzsanna: Pécs építészete. In. Magyar Építőművészet, 1983/2. 29.
- Minisztertanácsi jegyzőkönyvek napirendi jegyzékai: 1947. június 1. – 1950. február 25. (Szerk. G. Vass István) Budapest, 2004. 228.
- MMÉ = A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, 1921/45. 338.
- Műgyetem = A Magyar Királyi József-Műgyetem programja az 1915/1916. tanévre. Budapest, 2015. 142.
- Pécsi fejek. (Szerk. Zsadányi Oszkár és Klamár Gyula) Pécs, 1928. 32.
- Pécsi Napló, 1927. szeptember 16. 5. és 1940. június 16.
- Pilkhoffer Mónika: A városszerkezet és városkép átalakulása Pécsen a két világháború között. In. Századok, 2023/1. 112.
- Sírhely adatok – temeto.envimap.hu
- Tér és Forma, 1937/4. 110.
- Uj Nemzedék, 1926. január 3. 9.